

KOLOZSVÁRI KOZLÓNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:
Piacsor 452 szám alatt.

Megjelen e lap hetenkint négyszer u. m. v. sárnap, kedden, csütörtökön és szombaton.
Ara évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 kr., negyedszor 4 kr. Hirdetés után 30 kr. helyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

KIADÓ-HIVATAL:
Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, máj. 24-kén 1862.

(H. S.) Az erdélyi vasút ügye úgy látszik, mintha ismét közelebb állna ahhoz, hogy a jámbor óhajások köréből a tetteges fogantatás terére vezessék.

Vajjon eljuthat-e bár az elvi végeldöntés pontjához ez évben? nem merünk jót állani, s hogy a magas kormány az irány meghatározásánál minő érdekeknek fog kedvezni, szintén a bizonytalanság ködében borog.

Annyi bizonyos, hogy ez ügy közelebbi időkben röpiratok, bécsi, pesti s királyhágóninnyi német és magyar lapok, valamint magas kormánykörök vitatásának fontos tárgyul szolgált, s tán nem csalódunk, ha a különböző érdekek küzdelmének felújulásából a végeldöntésre nézve oly magas meggyőződés szilárdulását várjuk, mely felülemelkedve a kisszerű érdekek s önző kapzsiság szempontján, csak a legmagasb érdeknek hódol.

Ezen legmagasb érdek pedig az, hogy az erdélyi vaspálya valódi rendeltetésének értelmében valóssá váljon.

Minden részrehajlatlan szakember megállapodott azon nézetben, hogy keletet és nyugatot kereskedelmi viszonyaik szerint Európa szívében egyesíteni, az általában veszélyesebb és hosszadalmasabb tengeri utat biztosabb és rövidebb sinuttal cserélni fel, s a forgalom központjává Európa azon részét emelni, melyet geographiai fekvésünk jelöl, oly feladat, melynek megfelelni épp azon vonal van hivatva, mely Galacztól kiindulva Brassó, M.-Vásárhely, Kolozsvár, N.-Várad, Budapest s Bécsen át Európa legféltetebb fekvő pontjait vezet.

E vonal, a mellett hogy Erdély szívében át a legbiztosabb talajon s legrövidebb irányban vezet a Fekete-tenger felé, egyszersmind épp azon vonal, mely legbiztonságosabban felel meg Erdély közös érdekeinek is.

Azonban fájdalom! az Erdélyen át vezetendő vasut ügyének első megpendülése óta, ez irány elenében soha se szüntek üdvtelen harczot folytatni oly alsóbb rendű érdekek, melyeknek helyes kombinatiók szerint nem remélhető érvényesülése esetében Erdélynek csak egy igen-igen csekély része érintetné, s így a nagy forgalom útján nem hozhatnók sikeresen a nagy világ vásárterére e föld gazdag terményeit, minők a só, vas, kén stb. melyek közül magában a sótermény oly jelentékeny, hogy ezzel csupán innen három századon át egész Európát bőven el lehetne látni.

Az erdélyi vasut kérdésének felvilágosításánál (Zur Beleuchtung der siebenbürgischen Eisenbahnfrage von Y. S.) végre éppen most jelent meg német nyelven egy igen biztos adatokra fektetett összehasonlítást nyújtó, szakismerettel és részrehajlatlanul szerkesztett röpirat, melynek anonym szerzőjét — bár ki legyen is! — lehetetlen a legmelegebben nem üdvözlőnk azon szorgalomért, melylyel a legbecsesb adatokat összeállította, s mindenekfelett azon emelkedett álláspontért, honnan ítéletét ez ügyben minden pártérdektől menten, azon érezhető függetlenséggel mondá ki, melyet a jeles hazafi a valódi igazság napfényre hozatala iránti ösztönéből, s meggyőződéséből merít.

E jeles röpiratból, melyet mindenkinek ajánlunk figyelmes megolvasás végett, egyelőre legérdekesebbnek találjuk olvasóinkkal a történelmi részt ismertetni.

Az erdélyi vasut ügye legelőször 1856-ban Kolozsvárt, N.-Szebenben és M.-Vásárhelyt majdnem egyszerre pendült meg.

Kolozsvárt akkori kerületi főnök Kriegsau több befolyásos egyéniséget szólított fel, hogy ez ügy felett tanácskozzanak, minek folytán gróf Mikó ő nmlga elnöklése alatt egy értekezlet tartatott, melyben említett kerületi főnök kimerítő részletes munkálattal olvasott fel, a n.-várad-kolozsvár-brassói vonalt ajánlván.

Ezen vonal elvileg minden vita nélkül elfogadtatott, miután annak kivitele annyival biztosabbnak tetszett, mivel azt a kormány egy hivatalos közege

indítványozta. A közbeeső állomások irányára nézve több eszme merült fel, melyeknek megállapítását azonban jövőre hagyták fenn.

Ez értelemben aztán nemsokára Bécsben gróf Toldalagi elnöksége alatt egy comité alakult, melyet Ó Felsége megerősítvén, egyszersmind felhatalmazást nyert, végrehajtani a szükséges előmunkálathoz, s lépéseket tenni egy részvénytársulat megalakítására.

A kolozsváriak és m.-vásárhelyiek csatlakoztak ahhoz.

Nagy-Szebenben ugyanez egy más comité alakult, mely a magas kormánytól hasonló felhatalmazást nyert.

A n.-várad-kolozsvár-brassói vonal comitéje a közbeeső állomásokat illetően a Torda-, Vidrátszeg-, Héjjasfalva, másfelől a Torda-, Tövis-, Héjjasfalva *) felé vezető irányokat nyílt kérdéssül tűzte ki, s Bate, angol mérnököt megbízta, hogy vizsgálja meg azokat.

A n.-szebeni comité az arad-, szeben-brassói vonalt karolta fel, sőt már akkor megpendült azon szerencsétlen eszme, hogy a vaspálya Szebenben át — Brassó mellőzésével — a verestoronyi szoroson vezetessék ki.

Bate ekkor Pickering vállalkozó és Nemes erdélyi mérnök kíséretében beutazta az országot, különösen megvizsgálta a nyugati, keleti, s déli határszéli hegyvidékeket, átmért a Dunafejedelemsegekbe, szemle alá vette a brassó-galaczi vonalt, a bodzai valamint az ojtózi szoroson át, ugyancsak a giurgevo-szebenit Bukaresten és a verestoronyi szoroson át.

Pontos személyes meggyőződés után visszatérve, a comitének egy teljesen kidolgozott földabroszt adott át az általa tracirozott és lerajzolt vonalról N.-Várad és Kolozsvár közt, egyszersmind körülményes jelentést tön, s a nagy-várad-, kolozsvár-, torda-, tövis-, medgyes-, segesvár-, héjjasfalva-brassói vonalt ajánlván, egy rövid szárnyvonallal Tövis és Fejérvár, s egy hosszabbal Kis-Kapus és N.-Szeben közt. A Tordán és Vidrátszegen átvezető vonalt czélszerűbbnek nyilvánította ugyan, mint a Tövisen átvezetőt, de mellékkörülmények tekintetbevétel után mégis a tövisi vonal mellé nyilatkozott. *) Az illető szorosok közül legalkalmasabnak találá a bodzai szorost a Brassóval leendő összeköttetésre nézve. Végül kimutató azon nagy technikai nehézségeket, melyek az arad-, szeben-brassói- és a szeben-verestoronyi vonalon felmerülnek.

A Bate-féle emlékirat érett megfontolása után Pickering a nagy-várad-bodzai vonal építését indítványozá, mire azonban a m. kormánytól azon válasz érkezett le, hogy a pénzügyi viszonyok állása miatt három év lefolyta előtt Erdélyre nézve semmi vaspálya-építési engedély nem adható.

Hogy a szebeni comité minő előmunkálatokat, s minő eredménnyel tettek, nincs tudva; annyi azonban bizonyos, hogy Rotschild, a ki az arad-, szeben-brassói vonalt vette pártfogás alá, ezt több mérnök által megvizsgálattá; de ezen vizsgálatok, különösen a Maros jobb partján, semmi óhajtott eredményre nem vezettek. A vonalnak pedig a bal paron leendő vezetése hadműtani okoknál fogva magasabb helyen meg nem engedhetőnek nyilvánított.

Ezenközben a hadügyminiszterium jónak látta a tervezett vonalokat egy tudományosan művelt magasabb rangu katonatiszt által megsemmisíteni, mivel is Bielz ezredes lön megbízva, a ki e czélból az országot beutazta, s személyesen tett pontos vizsgálat után a nagy-várad-, kolozsvár-brassói vonal előnyére nyilatkozott.

A kereskedelmi miniszterium részéről 1858. oct. 26-ról 3477. szám alatt kelt rendelet által miniszteri tanácsos Ghega lovag szintén kiküldetett az illető erdélyi vonalok megvizsgálása végett, hogy így a legkittünőbb kapacitások egyikének személyes föllépése után ez ügyben végre megállapodás jöheszen létre.

*) Fejérvárnak közeli fekvése s a szász nemzeti érdekek a tövisi irányt igénylik, miután Medgyes és Segevár, valamint általában a legtermékenyebb szász községek a küllői völgyében fekszenek.

Ghega lovag, a ki az ország helyi, nemzeti-ségi és politikai érdekeinek befolyásától egyiránt ment vala, bizonyára a legilletékesebb vala arra, hogy elfogulatlan és részrehajlatlan ítéletet mondjon, s nekünk nagy elégtétel, hogy ő az arad-, szeben-, brassó-, valamint a temesvár-, vaskapu-, szeben-verestoronyi vonalt (mely utóbbi épp oly absurd és rövid életű eszme volt, mint a zalathnai bércek köz-vezetendő vaspálya legújabb, de már el is hangzott terve) a leghatározottabban mellőzendőnek nyilvánította, ellenben a nagy-várad-, kolozsvár-, torda-, tövis-, héjjasfalva-, brassó-bodzai vonalt mellékszártnyaival együtt jóváhagyta.

E hivatalos jelentések nyomán, remélni lehetett, hogy a szebeni vonalok pártfogói felhagynak törekvéseikkel; de egyáltalában nem engedik magukat szarizastatni. Ok hol a temesvár-, szeben-brassói, hol a temesvár-, szeben-verestoronyi, hol az arad-, szeben-brassói és arad-, szeben-verestoronyi vonal mellett küzdenek; nekik mindegy csak hogy Szeben vasutat kapjon, s erről le nem mondanak, noha a kormány közegei mai napig még mindig a nagy-várad-, kolozsvár-brassói vonal mellett nyilatkoztak.

Az erdélyi vasut ügyének történelméhez tartoznak még a következő adatok:

A hadügyminiszterium 1860 november 9-ről a pénzügyminiszteriumhoz intézett átiratában kinyilatkoztatta, hogy:

1. „A Nagyváradról, Kolozsváron, Tövisen, a Küllői-völgyen át, Balázsfalva, Medgyes, Erzsébetváros és Segevárnál az Olt völgyébe, s innen Brassón át a bodzai szoroson ki az oláh vaspályákba menőleg, fejérvári és szebeni szárnyvonallal, katonai szempontból határozott előnyvel bír.”

2. „Az Aradról, a Maros völgyén, Fejérváron, Tövisen át, s tovább az 1-ső pont szerint vezetendő vonal katonai jelentőség tekintetében az előbbinél kevésbé fontos, s így csak akkor lenne elfogadandó, ha az 1. alatti vonal egyáltalában nem lenne létesíthető, vagy ha mindkét vonal — ha ugyan egymás mellett fenállhatna — megépíttetnék. A 2. pont alatti vonalt illetően a Maros jobb partján trace és annak vezetésére nézve már régebben tárgyalások folytak, melyek a részletes terv megállapításánál kellően tekintetbeveendőek lennének.”

3. „A Temesvárról, Káransebesen, Vaskapun, Hátszegvölgyén át a Maroshoz és innen a 2. pont szerint tovább vezetendő vonal az itten említett vonalok közül legkevésbé felel meg a katonai érdekeknek.”

„A mi végül a verestoronyon át vezetendő vaspálya tervét illeti, az katonai szempontból nem előnyös.”

Egy arad-, szeben-, brassó-bodzai vonalról ezen átiratban — tudunkra — nincs semmi említés téve.

A pénzügyminiszterium egy 1861. február 1-ről gróf Toldalagihoz intézett iratában a nagyvárad-, kolozsvár-brassói vonalt „czélszerű és óhajtható”-nak nyilvánította.

Az 1861. év folytán az erdélyi kir. főkörmányszék az illető udvari korlátnokságtól rendeletet kapott, hogy e tárgyban terjeszse fel véleményét. Ennek következtében a kir. főkörmányszék nem mulasztá el a Ghega által kijelölt vonalt pártolva két indokolt felirathat a magas kormányhoz ajánlani. Ezen vélemény később leküldetett gróf Crenneville altnagy ő nmlgához, ki e közben az erdélyi kormányzás elnökségét átvette, s ki azt szintén megerősítette, mint általában tudva van. Ugyanezen vélemény, hírlapi tudósítások szerint, az említett udvari korlátnokság is támogatta.

Végül az ezen ügy érdekében Bécsben megfordult kolozsvári küldöttség — mely azon szerencsében is részesült, hogy ő Felségénél kihallgatást nyert — azon örvendetes hírrel tért vissza, hogy gr. Degenfeld hadügyminiszter a leghatározottabban a nagyvárad-, kolozsvár-bodzai pálya mellett nyilatkozott, s hogy e vonal előnye irányadó magas és legmagasb körökben teljes méltánnyal el vannak ismerve.

Nyílt levél gróf Teleki Domokos urhoz, a n-várad-kolozsvári vasut ügyében.

Jelmondat: A nyilvános élet mezején mindenek előtt az kívánság, hogy világosak legyünk... nem annyira a szerénykedés, mint inkább a nyílt létfűző szó azon kellék, melynek megfelelni kötelesség.

Gr. Széchenyi.

Méltóságos gróf ur!

Napjainkban sokan felszólaltak az Erdélyen keresztül vezetendő vasut tárgyában, többen szakavatottan magán érdek nélkül, a kik nem a magok házáat, hanem a szegény hazát tekintették, annyira, hogy nekünk, a kik elömlünk voltunk, a kik megpendítettük, tovább hallgatni talán hanyagságnak rovatathaték fel.

Most midőn tén a vidék elleni előny, bízható családok fény, de inkább a kelet-nyugati viszony, s a mellett az ország érdeke jön, mint cselekvő szám tekintetbe, midőn nemzetiséget tén nem elegyítendek ide, és így illető medrébe lejtett a vasut kérdése, én is bátorkodom e téren felszólalni.

Tehát mint Kolozsvármegye, Kolozsvári és N-Várad küldöttségi elnöke, mint a Szolnok-, Várad-, Kolozsvár-, Erdélyen keresztül galaczi vasut indítványozója, és a küldöttségnek igénytelen tagja szabadságot veszek magamnak ilyen módonban intézni felszólamlásomat méltóságodhoz, kérem fogadja tisztelemmel jelét.

Fris emlékeiben van méltóságodnak — nem kétem, — hogy a mint a nálam eredetiben meglevő iratok, s jegyzőkönyv is bizonyítja, 1848 július havában, midőn a tiszteltem elmentem küldöttség Pesten elszólt, azon ígéretet tettem mindenik, hogy a maga körében szakadatlanul foglalkozik a megindított vasut kérdésével, hogy későbbi egytűvő jöveteleink alkalmával egymásnak számot adhassunk.

Mivel azonban mindeddig se hitva méltóságod a küldöttséget össze, egy hiszem, nem követek el ildomtanságot, ha a nagyjából elősorolom, hogy mi n-váradiait mit tettünk az időtől fogva.

Fris emlékeiben van méltóságodnak bizonyosan az is, hogy a midőn mint elnök a küldöttség élén akkori közlekedési miniszter gr. Széchenyi István ur előtt szóval elmondotta a „gyűzőn a jobb” jelmondatu tervjavaslatunkat, és egy emlékiratban azt be is nyújtotta, mely szerint Szolnok-Várad-Kolozsvár felé Erdélyen, Havasalföldön keresztül Galaczig nyulandó lenne az indítványba hozott vasutvonal, maga — a fájdalom már csak néhai — nagy hazafi is úgy nyilatkozott „Hogy, ha a midőn Erdélyen keresztül vasutvonalat hozott javaslatba, ez a lehetőség előtte lett volna, bizonyosan ezt hozta volna javaslatba.”

Nem soká ezután a nemzet gyűlése törvényt is alkotott ezen javaslatba hozott vasuti terv felett, mely így szól: XXI. t. cz. „Az ország fővárosának Pestnek Kolozsvárral, és kelettel minél szorosabb összeköttetését a legfontosabb országos érdekek igényelnek, ennek sikerésítésé végett kötelességévé tétetvén a miniszteriumnak, hogy Pesttől Kolozsváron és a székelyföldön keresztül az ojtói passusnak legrövidebb uton vaspályát eszközöljön, s e végett az előleges munkálatokat országos költségen haladék nélkül tétesse meg.”

T Á R C Z A.

Az örültek gyarmata.

(Vége.)

A ki rendre látogatta azon pompás tébolydákat, a melyeknek már építésénél a gazdagok erszényét vették számba, az Gheeben mindent kizsértnek, szegénynek, nyomorúságosnak fog találni. De ha valaki összehasonlítja ezen örültek lakását azon nyirkos lyukakkal, a melyekben sok városnak a munkás osztályhoz tartozó lakói s falukon a földmivelő parasztok laknak, lehetetlen, hogy minden egyszerűség mellett is paradicsomnak ne fessék. A fényűzés örült cultusa, kevés kivétellel, az örültek ezen gyarmatában megszűnik, s háziasság, fesztelenség, nyílt egyszerűség, tisztaság és becsületesség van divatban.

Azonban eddig csak a gheeli élet passiv oldaláról szólnunk. Szóljunk valamit a gyakorlati, a tevékeny életéről, mely itten ép oly kedves és esélyes szabályok közt foly, s két elvi főtételre alapul: ezek: a szabadság és munkásság.

A szabadság minden alakban, ez azon védszellem, mely Gheeben az egész gyarmatot lelkesíti, oltalmazza és fentartja. Legelső szabadság, hogy mindenki jöhet mehet tetszés szerint, és ez a szerencsétlen elmebeteg legimádottabb javadalma. Továbbá teljes szabadság van engedve arra nézve is, hogy tetszés szerint lefektűndjen és aludjanak vagy pihenjenek, irjanak, olvassanak, beszéljenek. Az elmebeteg semmiben se akadályozni, még saját rögeszméjének kergetésére is szabad tért engedni, valameddig ez se az ő se környezete veszélyére nem lett semmit se erőszakolni rá, mindent saját hajlandóságától nyerni meg — ebben áll azon jeles modor, mi által a gheeli örültek gyarmatának felsőbbesége kormányoz.

Ugyanazon ember, kit egyebütt mint veszélyes lényt, mint egy dühös fenevadat bezárnak, a ki, ha közeledik rémülettel tölt el nőket a házánál, a házban kívül, az utcákon, kertekben, s a mezőn. Bemeleg a vendéglőbe, kiszívja pipa dohányát egy csésze kávé mellett, kártyázik, hirtelen olvas, megissza pohár sörét szomszédai és pajtásai társaságában, csak a bor s szeszfélek vannak tőle eltűnőpénzbírság alatt, a mit a kocsmáros fizet. Még vasárnapokon se zárják be; legfőkébb ha szenvedélyeskedő izgalom jelleit árulja el, a felvigyázók nagyobb gondot fordítanak rá. Mily éles ellentét az azon életnek, mely a legjobban szervezett intézetek, ápolóházak és tének bolydáiban foly! A gheeli örült tetszés szerint tölti idejét. Ember marad az emberek között, s úgy bánnak vele, mint többi felebarátaival.

Az ügylékesség veszélye a gheeli életmód ellen a legnagyobb ellenvetés ürügyét használtatott; a tények azonban minden aggodalmat eloszlatnak. Az ügylékesség itt majd-

Hogy nyilatkozott ezen vasut iránt az akkori pénzügyminiszter, szükségtelen szavakban mondani el, a tény igazolta a hazafiúi érzelmét, mert az álladalmi mérnökök rögtön kiszálleltak, s Kolozsvártól N-Váradig a munka nagyját minden bizonynyal be is végezik, ha futniok nem kellett volna, elfutván 1849-ben az álladalmi költségén a törvény értelmében működött mérnökök, munkálataikat nálam hagyták, tölem pedig a budai haditörvényszékre vitetett fel.

1850-ben birodalmi kereskedelmi kongresszus hívatott a birodalmi fővárosba, hova a kolozsvári iparkamara elnöke Ditrích Samu is felküldött, a kinek én minden, a már általunk megindított vasuti szükséges iratokat felküldöttem Bécsbe; midőn pedig ő és néhai Méhes tanár — a ki akkor Bécsben lakott — azt a miniszter elé terjesztette, és ott kedvező fogadtatást nyert, Várad város egy küldöttséggel támogatva a Ditrích Samu előterjesztését, melynek egyik igénytelen tagja én valék. A midőn egyik küldöttségi társunk báró Vathman udvari orvos ur, mind az illető minisztereknél, mind Ghéga miniszteri tanácsosnál a küldöttséget bemutatta, a közlekedési miniszter dícsérő elismeréssel szólott ugyan az előterjesztett vasuti javaslatról, de hozzá tette, hogy akkori határozat szerint egy vasuti engedélyt sem adnak addig ki, míg a hadügyminiszterium meg nem tekinti, hogy hadműveleti tekintetben nincs-e ellene kifogás. Ghéga miniszteri tanácsos pedig birodalmi tekintetben érdekesebbnek találta ugyan, mint a többi felterjesztett vonalat, de személyes megvizsgálásig felfüggesztette nyilatkozatát.

Attól fogva megépült a püspök-ladány- várad vasut az általunk ajánlott vonalon, de hogy az a vonal előbb, mint még Szolnoktól a kelet kereskedési vonal kiépítve lenne, s a forgalom által maga mutatná meg az irányt, honét merre kell kiigaztatni, már Szolnoknál kezdve elágazott: alig lehetne másként indokolni, minthogy némelyek a házaktól nem látták a hazát, nem nézték a kapocs erét, mely önkint kinálkozott egy Erdélyben alakult vasut-építő társulatban.

Mert ha Galacztól Kolozsváron, N-Váradon, Szolnokon át fut Pestre, és Temesvár, Arad, Várad, Debreczen, Kassa felé egy kereszt fővonal metszené keresztül a keleti fővonalat, nem tudom, nem jobban felel-e meg, mind a kereskedelem, mind a hadművelet igényeinek.

A mostani elágazás által igaz, hogy több egyes birtokos uradalmát érinti, különösen a szolnok- aradi vonal, és az egyesnek használ, de hogy a vasut fentartási jövedelmét, és a befektetett tőke kamatját egy fedezné, hogy az engedélyt adó státushatalmat a kamat fedezés terhe alól fölmentené, bajosan bízható; hát még azon felül, hol van a nyereség? pedig meg van írva, hogy az ember nem szívesen fát, ha sikert nem remél; a miből azt vagyok bátor következtetni, hogy míg a vidékek hatalmashaj ki tudják vinni, hogy érdekelt vidékeken fusson a vasut, bajosan lesz azonnal haszonhajtóvá; ellenben:

Ha a lehetőleg egyenes irányú Várad-Kolozsvár felé, az ország majd nem közepén kimutatott vonal jön létre, bizonyosan lehet jövedelemre számítani, pedig egy ilyen vállalatnál nincs nemzetiségi kérdése, vallása pedig a kárvallás, a mitől minden vállalat óvakodik.

Ennyit a multrol.

nem hallatlan eset; csak kettő fordult elő, egy 1850-ben, s egy másik 1851-ben. És ezen különbség természetesen tűnik fel, mihielyt megdondoljuk, hogy már az életmód nagyban hat megváltoztatására azon sötét kedélyállapotnak, mely az ügylékességre szokott vezetni; a bezárás által előidézett kétségbeesés, mely a melancholia hajlamát szüli, itt semmi táplálékot nem nyer, hogy magát veszélyessé növesse ki. Aztán az örültek más más háznál, megannyi külön család körében élve, a rossz példa által nem nyernek utánzásí ösztönt. Személyek élete ellen elkövetett megtámadás esete egy fél század alatt csupán kétszer fordult elő. Ezen merényletek igen szomorítottak, de oly ritkák, hogy e tekintetben a lakosság kedélyét semmi aggodalom nem háborítja. A biztonság érzete nők és gyermekek nézve is általános. Ép oly nyugodtan haladnak el egy örült, mint bárki más mellett.

Vannak azonban időszakok, midőn a tombolás szenvedélye beáll. Ilyenkor a dühögő örültet az ápoló és családja, a kinek szükség esetében a szomszédok is segítenek, könnyedén megkötözik, s a dacz és ellenszégülés igeu ritka eset. Az hogy vagy egy örült megszökök, csak nagy néha történik meg. Miért is igyekeznék ármány által megszerezni, a mit itten fesztelentől élvezhet? Szülőföldüktől távol vannak ugyan de ezen ideiglenes menhelyen teljes szabadságban élhetnek. Csak hogy persze a logika e szerencsétleneknél nem valami erős oldal; ennél fogva gondoskodni kellett módokról, hogy az ellentállási törekvések megbírsíttassanak.

Ha egy tébolyodott eltűnt, a gazda, kinek házához volt ápolás alá adva, azonnal jelentést tesz a közigazgatásnál, mely haldéktalanul szétküldi az örüket, lovas legényeket, rendőröket. A nép önkényes közreműködése folytán azonban az ügylékők közbejötté többnyire fölőlegesség válik. Mért földéig terjedő távolságra köröskörül tudja jól a köznép, hogy ha ilyen gyanus kinézésű örült vetődik, azt rendes tartózkodási helyére, Gheelbe, kell visszavezetni. A jóakarát e tekintetben ösztönöztetik az által, hogy a ki egy ilyen ellátott elmebeteghez hoz vissza, minden órára egy franknyi díjt kap jutalmul. Így hát a község keblében s egy jó órányira annak környékén nagy és folytonos vigyázat van, s aztán e térvideken különben is bajos észrevételről továbbtűni. Azon örülteknek pedig, a kik a szökésre nagyobb hajlamot tanúsítanak, rendszeren könnyű vasat tesznek a lábokra, de csak az orvos rendelkezése, s oly móddal, hogy az semmi rongálást ne okozzon.

A szabadságon kívül, mely Gheelben az egész rendszer irányadó elvűl szolgál, második a munkásság. Nem kényszerítnek ugyan soha egy elmebeteg se munkára; azonban biztató szó és példa által többnyire a legszebben sikerül őket foglalkozásra bírni. Rendszeren az örültek két harmada hasznos munkával tölti az időt.

A házban asszonyok, leányok, öregek, és gyermekek közösen végzik a házi munka egy részét. A kultúrosban néhány nő csipkekötéssel foglalkozik. A férfiak közül néme-

Midőn gróf Toldalagi Ferencz ur azon nyilatkozatát olvasom, hogy a N-Várad, Kolozsvár felé vezetendő vasuti tervet ő Felsége elfogadta, de az építéshez hozzá fogni csak akkor engedi, ha a társaság a pénzt, a melyen képes épít, kimutatja, azonnal szándékom volt méltóságodhoz, mint maig is választott elnökömhöz írni, de sokan kezdtek a dologhoz szólni, tehát vártam mindezek ideig.

Most azonban, midőn Váradon belül tén már a munkások részére a bódék is készülnek, eljöttnek hiszem az időt egy eszme megpendítésére — jó órában legyen mondván — vajha olyan sikere lenne, mint a vasut-tervi indítványomnak.

Előzményül el kell mondanom, miként a p-ladány, várad vasut földmunkáját — az alólépítést — mi Bihar-megye, Szabolcs egy része, a Hajdúság egyenlőlegesen egymás mellett dolgozva közmunkával készítették el.

1860. october 20-a után a megyei élet izlésénél úgy jártunk, mint hossza ideig orvosai által fűrdőbe küldött gazda a midőn haza érkezik, semmit se vél helyén, kérdés mindent, de elbuktak az aprólé öröklött bizodalmas emberek, az ujak vagy nem tudnak a régi dolgokról, vagy bizalmatlanok az újonnan jött házi ur iránt, s nem ösztökélik, egykint beszélnek, másikat cselekesznek, és így a tulajdonos mindig kétségben marad, türelmet vesz, békétlenkedik, miglen orvosai ismét ráfogják, hogy még teljesen nem üdült fel, s tén jobb lenne megint egy más fűrdőbe — a mi jobban izassza ki — elküldeni; tehát mi is a midőn semmit se leltünk meg, kérdésűdös közt tudunkra adja a főispán, hogy a közmunkával készült vasuti földmunka árát — nem tudom hány millióban — az álladalmi részére a tiszavidéki társulat a váradai gyűjtő pénztárba lefizetvén ez kétségtelen tulajdonunk, tehát van pénz elég, — jha de a róka se szerte a szőlőt, egresnek állította, — miután hozzá nem nyulhattunk, elhitettük magunkkal, hogy nem lehetne igazságon felosztani, pedig ha kezünkbe adatik a pénz, és ha azon köb öl és köb láb földet, a mennyit mindenikünk ki-ásatott, s a parancsolt völgybe, vagy magaslatra szállított, osztóvá teszszük, fennakadás nélkül megoszthatnók.

Tehát abból, hogy a mi országos robotunk árát a magas kormány a mi javunkra csakugyan lefizettette, egy eddig alig említett gondolatra bukkantam, t. i.

miután — hál Isten — a Várad-Kolozsvár felé tervezett vasut vonal építésére Erdély jobbjai vállalkoztak, de a kik az állam jóátállását szintén igénybe veszik, hogy a vasut építésébe minél többen részesüljenek, és hogy minél többen részesülnek, az állam kezességére annyival kevésbé szükségesek, úgy vélem, nem lenne céltévesztett eszme, ha mind a földter, a melyen a vasut keresztül vitetik, mind a földmunka, *) mind az építési anyagok részvényével fizetettének.

A Ghega lovag minisztertáncos, és ezen nagyvárad-kolozsvári vasut vonal kir. biztosa számítása szerint a vasut építési költség tetemes részét teszi a földter megváltási összeg, valamint igen nagy összeget emészt meg a föld, vagy

*) A földter és anyagokat lehetne ugyan részvényben elfogadni, a földmunkát azonban lehetetlen s céltalanulnak is látni. Éppen a vasut kifejtése körüli napszámok által juthat elszegényedett népiünk egy kis pénzhez.

Szerk.

lyek saját kezükre dolgoznak, s ügyességükhöz képest kapnak is elég munkát. Többek közt egy ügyes asztalos és gépész már 25 év óta lakik Gheelben, munkája által sok pénzt szerzett; születésére nézve hollandiai, a francia hadseregben szolgált Oroszországban elfogták a dóni kozákok közé sorozták; 1815-ben megszökött a szövetségesek seregeiből Belgiumban, vagy jobban mondva ismét urává tette magát azon helyzetnek, melyben szabadságának és nemzetiségének öntudata boldogíthatá. Brüsszelben megházasodott; aztán megörült s így került Gheelbe. Mindeuról helyes ítélőveltséggel beszél; csak hogy van egy rögeszméje, az, hogy az örüg minden éjjel belébuvík, még pedig a sarkán furakodva be, s ilyenkor mindent összebezzél és könyörög, hogy adjanak egy horgot, hogy rántsa ki gonosz ellenségét.

A legtöbb kézműves, mint szabók és eszmadiák, elegendő munkát kapnak helyt. A paraszt születési elmebeteg legörümestebb foglalkoznak kerti és mezei munkával, minél fogva az ilyeneket a majorosokhoz osztják be. Mint mondták a mezei munkát folytató gazdák leginkább szeretik azon örülteket felvenni, a kiknél a kór-állapot időszakonkénti kitörésekben jelentkezik. Ez könnyen megfeythető, mintán a dühögés erőteljes szervezetre mutat; a belső nedvek összezsavarodva, de egész teljességükben megvannak. Az ilyenek a nyugodtabb pillanatokban a legerőteljesebb munkások, a haszonbérlek nagy előnyével használfák fel; míg a bárgyukkal semmit se lehet kezdeni, csak terbére vannak; az érte kapott ápolási díj alig fedezi a költségeket. Az örültek a munkáért semmi bért se igényelhetnek; de az ápolók rendszeren ösztönöztetik egy egy franknyi zsebpénzt adnak hetibenben, úgy szintén egy egy pohár sört és dohányt.

A munkásság játékos hatását alig ha félre ismerik egy tébolydánál is; de az intézetek ritkán vannak egy szervezve, hogy e rendszert általában alkalmazhassák. A legtöbb első rangu intézetben lesújtó téletlenségben hagyják a szerencsétlen tovaomerengni, s szomorú kábító gondolataival foglalkozni; alig néha tesznek egy kis mozgást, a mire oly nagy szükség volna, hogy az éji alvás játékos hatása biztosítsa. Itt akárki megtébolyodhatik ép elmével is.

Gheelben az örültek zenésztettel is foglalkoznak. Egy szegény elmebeteg, Grand-Colbert, jeles hegedűművész itt zenegyeletet alakított. Arcképe az egyleti teremben függ.

Egyházi ünnepek alkalmával a gheeli elmebeteg, épúgy a templomba mennek mint bármely más polgár, s ábítatos térdhajással imádkoznak az egek urához. Csak a kiknek az a rögeszméjük, hogy ők istenek, királyok, hercegek, csak ezek nem hajtának térdet, de ebből senki se csinál semmit se, mintán különben ildelmesen és tiszteletteljesen viselik magukat. Többen küzlők a karban énekelnek. Többnyire híven ragaszkodnak azon hitformához, melyben neveltettek, s így Gheel az örülteknek azon gyarmata, a hol a szerencsétlen minden tekintetben mégis csak embernek tekintetik, s ember marad.

alsó építési munka, nem különben a feltételezési anyagok: tehát ha azokat a kijelölendő vonal közelében levő birtokok részvényre is kiállítanak, és a már így megerősödött társaságnak csak a közlekedés eszközeit a mozdonytól kezdve kellene beszerezni, könnyen hihető, hogy vagy nagyon kevésbé kellene az állam kamatbiztosítását igénybe venni, vagy éppen a nélkül, és saját merénylettelre is képesek lennének a Kolozsvártól Galaczig nyúló vonalat kiépíteni.

Méltóságos elnök ur! új eszme ez, kérem figyelembe venni, s ha kell vagy gyűlölet hirdetni, s ott, vagy ilyen najsági czikkben részletezzük.

Becsés felszólamlását várva vagyok Vajdán (Biharmegye) 1862 május 18-án
alázatos szolgálja
Nagy Lajos.

Bécs, május 21. 1862.

A hétfőre kitűzött képviselők választása az új megegyezésmintánál a kommunális tagok meg nem jelölése miatt mai napra hajtott végre. Képviselőként Nagy Farkas és Feueregger Károly urak választottak el, mindketten 28 szavazattal, pótagyára Ungvári György és Kovács Sámuel reform. lelkész, kaptak 10—10 szavazatot, s közülük Kovács Sámuel mintán a választás ellen nyilatkozott volt, ez állást úgy erkölcsileg mint politikailag el nem fogadhatván, Ungvári György nevezeték ki pótló tagul.

Az adminisztrátor ő méltósága felvilágosítása nyomán ide kell igatnom, hogy e lapok május 20-iki számában közölt czikkhez ezen kifejezés „az adminisztrátor is hivatalnokaival, kik községek, kimaradt” nem az ügy iránti közönyösségből történt, de elvből a választásban, miután a megyébe is befoly és az ügyet intézi, nem akart jelen lenni, annyival inkább mert a kommunális többsége a választást elhatározván, személyes jelenlétét, választani elvből nem akarván, szükségtelennek látta, ne hogy az azal gyanúsítások, hogy tekintélyével nyomást kíván gyakorolni. A május 8-iki gyűlésen mikor Décsi Károlytól felszólított a választás elvkérdésébeni nyilatkozatáért, tisztán kijelentette, hogy nem mint adminisztrátor, demint kommunális tag veszt részt a gyűlésben, mit akkor is megírtunk, de a czikk kivonatán adaván, e kijelentés elmaradt.

Most a következőzés megmutatta, hogy jelenléte nélkül is a választás nagy többséggel keresztül ment.

Előszó. A szász egyetem, mult számunkban közölt feliratának magyar fordításából egy „nem” szócska kimaradt, miáltal azon tételnek éppen ellenkező értelme van. Habár e szóhibát a későbbi tételek, valamint a főcíktől észrevehettük; mindazonáltal kiigazítandónak véltük. E fordításban, a végéről elémelve az 50-iki sorban ugyanis ez van a „szász nemzet köteles” a német szöveg szerint így áll: „a szász nemzet nem köteles, alázatos felterjesztéseit a kormányzék után küldeni az országfejedelemhez stb.”

KÜLÖNFÉLÉK.

— (Necrolog.) Bernátfalvi Bernát Albert és hitvese m.-bényei b. Radák Mária maguk, gyermekeik Anna, Mária, ugyszintén minden rokonok nevében, leirhatlan fájdalommal jelenítik, hogy forrón szeretett egyetlen fiokát ifj. Bernát Albertet élete nyolczadik tavaszán, folyó hó 23-án reggeli 2 órakor, húzamos sorvasztó szenvedései után, a halál kiragadta karjaikból. A szülői mélyen lesújtva állanak a kis koporsó mellett, mely eltök örömet, reményét zárja magában; s ha a vesztés égető hevében szó lehet vigasztalásról, azt azon tudat adhatja, hogy a nekik oly kedves élet megtartásáért minden áldozatot meghoztak; hogy e csapást emberi hatalom föl nem foghatta szívóktól, mert maga a végtelen bölcseségű szent Isten mérte rájuk, a kinek akaratján megnyugodni a keresztyének főkötelessége. „Az Ur adta, az Ur elvette!” A kiszenvedett tetemeket a majorkor között Lázár utcában levő szállásukról folyó hó 25-iken d. u. 5 órakor rövid ima után kísérik a köztemetőbeli családi sírholtba. Kolozsvárt, május 23-án 1862.

— Hirlapi közlemény szerint az erdélyi udvari kanczelláriától az erd. kir. főkörmányszékhez titkárral kinevezett Fekete Samut, disponibilis állapotban levő c. k. kerületi és urbéri törvényszéki elnököt, Ő Felsége erdélyi kir. főkörmányszéki tanácsosi czímmel és ranggal méltóztatott felruházni, s ugyanaz, valamint Kovács József és Macellariu Ilyés (szintén rend. a. l. volt c. k. kerületi és urbéri tszéki tanácsnokok) az erdélyi kir. főkörmányszék választásos titkárává nevezettek ki.

— A „Prager M. P.” panaszkodik, hogy a csehországi német papok nagy része a német elem ellen igat az cseh nemzeti érdekek mellett. Különösen fájdalmasan említi, hogy nem beszélnek illő tisztelettel a Reichsrathról.

— A bécsi „Presse”, „A választások Erdély- és Magyarországon” cím alatt következő czikket közöl: „A különböző s egymással ellenkező hírek ellenében, melyek a miniszteriumnak Erdély- és Magyarországon az alkotmányügyek tovább fejlesztésére vonatkozó tervéről keringenek, a következő közlés, melynek szerzője a kormánytól uralkodó nézeteket ismerni látszik, tájékoztató szolgálhat. Az erdélyi kormányzék tagjai már most elhatározták: vajjon ezennel, különösen nemzeti s más kedvtöltségeik (Liebbareit) mellőzésével tisztán s egyszerűen a kormány intencióinak organumai gyanánt tekintik-e magukat; és így akarának-e működni, vagy ennek eléje teszik-e azt, hogy — röviden mondva — nyugdíjaztatásukért folyamodjanak? Legalább a kormány most e tekintetben — ugylátszik — szilárd elhatározásához ért, és minden oka lesz arra, hogy az erdélyi országgyűlésnek közel kilátásba helyezett összehívásával szemben gyorsan menjen előre. Mihelyt t. i. a kormányzék olyképen lesz újjászerveve, hogy a kormány meggyőződhetik az iránt: mikép benne biztos támaszt talál, — az országgyűlés egybegyűlénd, akként alakítva: mikép a magyar elem benne elegendőleg képviseltnek fog látszani, de semmi esetre sem oly erősnek többé, hogy Erdély többi nemzetiségeit egyszerűen tanácskozásai néma hallgatóivá súlyosza le. Ha aztán compromissum jöved létre, Erdély koronaraország újjáalakításának, és az országban leendő képviseltetésének kettős irányában, a kormány több mint egy órával fogva

szerencsét kíváhat magának; de ha nem: az alkotmányban előírt egyenes választások haladék nélkül el fognak rendeltetni, — és mi tudni hisszük, hogy ezen eshetőségre nézve az előleges intézkedések már megtették. Magyarországot illetőleg a kormányhoz közel álló lap korainak állítá azon hírt, mely a magyar országgyűlésnek legközelebb leendő összehívásáról szólna; azon elnevezés, a mennyire mi értesülve vagyunk, a tényállás hívé kifejezése. Irányadó körökben ugylátszik azon nézetben vannak, hogy az országgyűlés csak akkor hivatathat össze, ha vagy előre nyújtatik biztosíték az iránt, mikép az oly elemekből álland, melyek a kiegyezés sikereért kezeskednek — vagy ha e kiegyezés nem sikerülne is, biztos kilátás volna, hogy az egyenes választások elrendeléséhez itt hasonlóan eredménnyel lehetne nyulni. Azonban, habár a hangulat jobbra fordult is, sem az egyikre, sem a másikra nem látják még a dolgokat elegendő éretteknek. Ha Erdély előlmet s képviselőit a birod. tanácsba elküldé, talán itt lesz az idő, melyben a mindinkább elszigetelt Magyarország is fogékonyabbnak fog az egységes állam eszméje iránt mutatkozni. És ekkor kétségkívül megérkezik az idő is, midőn a m. u. kanczelláriának szintén be kell bizonyitnia, mikép föltétlenül s egészen azon elvek alapján áll, melyeket gróf Forgách elismert, midőn — bizonyosan érett megfontolás után — elhatározá magát, hogy a Schmerling-miniszteriumban közreműködje. Maga a magyar kanczellár se szolgálhat egyszerre két urat.

— A bécsi „Presse” írja, hogy Reiner főbg. miniszterelnöki állomását elhagyja, mert a miniszteri felelősséggel nem tartják összeegyeztethetőnek, hogy császári hg. miniszterkedjék. Ki lesz aztán miniszterelnök: Rechberg gr.-e, vagy Schmerling ur, vagy Auersperg hg? a „Presse” nem tudja. Továbbá arról értesül a „Presse”, hogy új igazságügyminiszter is fog kinevezetni, s e tekintetben Henriet és Raulé előtököt emlegetik. Szó van ugylátszik arról is, hogy Plener ur helyébe pénzügyminiszter neveztessek; végül pedig a két tárczával (a tengerészettel és kereskedelemmel) ellátott Wickenburg gr. egyik tárczájára is külön miniszter fogja kinevezetni.

— A „Wiener Geschäftsbericht” 115-iki számában e cím alatt, következőleg ír a pénzügyi bizottmány működéséről: „Mit helyes okokból kiindulva előre megjósoltunk, az már most csakugyan be is következett. A pénzügyi bizottmány tegnapi teljes ülésében, mindennem jövedelemadó kétszeresítését (tehát e szerint a szelvényekre vetett adó, 5 prctról 10 pretre emelését) 23 szavazattal 9 ellenében elfogadták, s 4 szavazat ellenében a földadó emelésére vonatkozó javaslatot elvetették. E határozatot azon kikötéssel igyekeztek enyhíteni, hogy ezen adóemelés csak az 1862. évre lesz érvényes. A miniszterium kijelentette, hogy még ez ülés folyamában előterjeszti a háznak a földadó törvényjavaslatának revisióját. Nem kell mondanunk, hogy a jó ügy, a jog, az állam hitelének és a vagyon szentségének ilyenén megsértése mindenütt rosszalással találkozik. Szerencsére e jogsértés még tárgyalás elő kerül, még pedig a legilletékesebb helyen. És arról szó sincs, hogy a 23 bizottmányi tag véleményét az alsó ház is, de annál kevésbé a felsőház magáévá teni szándékoznék, s csak örömtünkre szolgál, ha megmondjuk, hogy a kormány nem szűkölködik hatalmas támaszlopokban. Rechberg gróf igen helyesen mondá, hogy a földbirtokos jövedelmét szaporíthatja ha akarja (és ha tudja!) de az értékpapirokkal bíró kereskedő nem. Anglia, hol a föld birtokot hasonlóképen nagy adók terhelik, földmívelését legmagasabb fokra vitte, s a mozgó jövedelemnek mégis kevesebb a kamatolása, mint nálunk a kormány kíváná. Az egy vizgatás beennünket, hogy a józan igazság utóvégre mégis érvényesíti magát.” (Mit mond erre a milliókra menő földbirtokos osztály!?)

— Bukarestből írja a „Stürgöy”-nek, hogy a multkor közölt vasutépítési engedélyen kívül Brankovanu Bibescu herceg is kapott hasonló engedélyt. A bányai vonalat köteles lesz Hátszegnél az oláhországi egyesíteni; továbbá építendő vasutját az ausztriai határnál Vulcan nevű helynél kell kezdenie, hanem tovább több nevezetes kelyet érintve Bukarestbe lesz az vezetendő. Ezen fővonalon kívül még egy mellékvonalat is köteles építeni Bukarestből Gyurgyevóig. Egyébiránt ezen vasut építési engedély mindazon kedvezményekkel van összekötve, melyeket a multkor közölt Marrogni-féle társaság kapott, kivéve néhány jelentéktlenebb pontot. Hasonló engedélyt kaptak még Brandeis, Wakenstein és Polikroniodi, kik Csernavodától Brailaig egy mellékvárat kötelesek építeni.

POLITIKAI HIREK.

Franciaország. Párisi lapok Prim tábornoknak egy barátjához, Orizaból apr. 14-ől intézett levelét közlik, melyben többek között ez áll: „A hármass szövetség nem létezik többé. A császár katonái itt maradnak ez országban, hogy ott egy trónt építsenek, s arra Miksa főherceget ültessek, míg Anglia és Spanyolország katonái visszavonulnak a mexicói földről. A mi engem illet én, mint spanyol, nem támogatok egy politikai rendszerben való gyökeres változtatást ez országban, ha az illetők arra egy osztrák herceg monarchiáját akarták diktálni. A szövetségesek a londoni egyezmény által kötve jöttek ide, és mi nem távozhattunk el attól, ha csak magunkat meghazudtolni nem akarók. Visz-sza kelle volnaom csapataimnak. Havannában fogom bevárni kormányom parancsait, szeptember vagy october hó felé fogok visszatérni Európába.

A „Sch. Cor.” szerint azon javaslatok, melyeket Napoleon hg. a római kérdés megoldására Victor Emmanuel elé terjesztett, a következők: 1) pontból állanak: A francia hadsereg egyelőre Rómában marad, s a várost az olasz katonákkal egyetemben fogja oltalma alá venni; Victor Emmanuel királyt a capitóliumban megkoronázzák; a municipalitás szervezése a szabad választás elveszerint történik; a pápa évenként 3 millió udvarköltséget kap, s jogában áll befolyását a kormányra fötőteles tiltakozás alakjában tovább is gyakorolni.

Olaszország. Azon hadjáratról, melyet a Gariabaldisták Dél-Tirol ellen terveztek, kiemeljük az „Op. Nation.”

után a következő részleteket: A kormány kézalatt értesült, hogy az önkényesek toborzanak, s fegyverraktárakat állítanak, szóval, hogy az ausztriai birodalomba beakarnak törni. Bresciában tehát megtették a szükséges rendszabályok. Nemokára csakugyan meggyőződött a kormány, hogy az expeditio közvetlen előkészületei ugyancsak folynak. Az önkényesek, a várnégyszöget megkerítvén, a tirol hegyeket akarták megmászni; ekkor aztán megkezdtek volna a kis csatározást s ezáltal alkalmat adtak volna barátainak, az egész ország előtt kiáltani: „Segítségére kell sietnünk testvéreinknek!” ezáltal a kormány is berántatott volna a dologba. A sajtóságos csinyt másképp kimagyarázni alig lehet.

Az idő ügyesen volt választva. Napoleon hg. nápolyi utja gyanitani engedé hogy Franciaország egyúton haladand Olaszországgal. Turinban egyetlen minster sem levén jelen, azt hitték, hogy a helyettesek előbb utasítást fognak kérni, s az alatt az expeditio megtörténhetik. Garibaldi körutja különben is felizgatta a kedélyeket Lombardiában, s a genuai önkényesek feloszlátása sok harczvágó ifjat csatlakoztatott az expeditiohoz.

A mozgalom okozóját Garibaldit lehet tekinteni, ki azonban annak tényleges kivétel kedvező körülményektől függésztette fel. Hogy az időt még nem tartotta elérkezettnek, abból is kitűnik, hogy ez uttal semmi részt sem vett abban. Egyébiránt nem az volt a cél, hogy a várnégyszögon fejöket beuzzák, hanem az, hogy Tirol felé egy dicsot tegyenek, és más oldalról a török birodalom keresztény lakosait felszabadítsák. Ez megtörténvén, az osztrák birodalom déli tartományaira s azután Cseh- és Galicziországra, került volna a sor, s végre a Velenczében állomásozó osztrák sereg hátban támadatotott volna meg. Ily óriási terv sikerülhetett volna, ha Franciaország is résztvesz e forradalomban: és valóban e párt vezetői azt hitték, hogy ha egész keleti Európát lángba borították, Franciaországot saját érdekei kényszerítendik arra, hogy a dologba keveredjék. A turini kormány jobban ismerte Franciaország nézeteit és sietett elnyomni azon mozgalmat, melynek eredménye semmiesetrem lehetett.

Más tudósítások ellenben az egész vállalatért Garibaldira hárítják a felelősséget. Így például a „Diritto” bizonyossággal állítja és semmiféle hivatalos körirat által nem engedi magát mezeafoltatni, hogy Garibaldi tábornok ismételve irt a kormányhoz, s hogy a vállalatért minden felelősséget magára vállal. Bergamoból következő táviratotott Turinban: „A fegyverek és önkényesek az én parancsom folytán jöttek össze. Minden felelősség rajtam fekszik.” Garibaldi tábornoknak nincs szüksége egy miniszterialis hivatalnok alszenteskedésére, hogy oly felelősségtől, mely által magát megtisztelve érzi, megszabaduljon.

Midőn az önkényeseket Alessandriába szállították, Garibaldi egy, hozzájuk intézett levélben így irt: „Kedves barátim! Tanácsom, hogy engedjétek magatokat elvitetni, és felhatalmazlak kijelenteni, hogy én hivtalak benneteket Bergamoba. Nem kétkedem, hogy a nemzet hazafias lelkesedétekért köszönetet fog szavazni.”

Németország. Kassel, maj. 16. Willisen tábornok rendkívüli megbízással ideérkezése, midőn megbízásának minősége közudomásra jutott, az itteni lakosságnál osztatlan örömet okozott; bár itt mindenki igen jól ismeri a választófejedelmet és vérmérsékletét, a történetekre még sem volt elkészülve senki. Az eseményre nézve két variatio forog köznyelven, melyek azonban egymástól lényegükben nem különböznek. E változatok arra vonatkoznak, mikép vette át a fejedelem a királynak, Willisen tábornok által átnyújtott levelét. Bizalmas körökben azt állítják, hogy a fejedelem kinyilatkoztatta volna, hogy nem akar levelet elfogadni a porosz királytól, s az átnyújtott levelet a földre dobta. Mindenki tudja itt, mily kifejezésekre képes a választófejedelmet dühös vérmérséklete ragadni, de hogy a fenforog körülmények között ennyire fájuljon az, azt senki sem hitte. Willisen tábornok megérkezése óta egyáltalában lehetetlen kijöni a fejedelemtől, sőt ma már azt állítják, hogy gúrosóket is kapott. A tábornok küldetésének hatása egyébként már is érezhető, daczra annak, hogy egy bizonyos osztály ugyancsak gyalázza és gunyolja a poroszokat. Az ország azonban tártkarokkal fogja a porosz serget fogadni, és jogaiért szívesen oadad mindent, mit csak nélkülözhet.

A „Berl. A. Ztg.” e tárgyról következőleg ír: A tábornok megérkezése után tñstént jelentette magát kihallgatásért a választófejedelem tábornoksegédénél. Ez a szolgálattelvő segédhez utasította őt, és ez a bejelentés után, azon választással tért vissza, hogy a tábornok, bár a király sajátkeztől levelét hozza is, csak a külügyminiszter által vezethető be. Willisen tbnok tehát eltávozott Wilhelmshöheből, hol a fejedelem igen sértőleg nyilatkozott, hogy a tbnok nem tudja, hogy audientiára a szolgálattelvő segédnél kell magát jeleníteni. Erre minisztertanács tartatván Willisen tábornok kihallgatást nyert; Goddäus és Abée miniszterek jelenlétében. A tábornok átadván a levelet, kijelenté, hogy személyes megbízása is van a választófejedelemből. Ez azonban nem távolította el minisztereit, hanem jelt adott a tábornoknak, hogy el van bocsátva. E néhány pillanatig tartott kihallgatás után a tbnok második kihallgatást nem nyerhetett. Tulajdonképpen kívánatára, a választási rendelet visszavételére a miniszterek azt felelték, hogy e tárgy felett jelenleg a szövetségi gyűlés tanácskozik. Midőn azonban a rendelet, a 13-iki szövetségi határozat után sem vonatott vissza, a porosz követ utazási készületet tett. A miniszterium azt felelte, hogy a szövetségi végzés még nem közölötett hivatalosan vele. Erre Willisen, 15-én este odahagyta Kasselt. Poroszországban a Hossenbe rendelt 4- és 7-ik hadtestek folyvást indulási készületeket tesznek, s azt állítják, hogy e készületek Willisen tábornok visszaérkezése óta még nagyobb erőlyllyel folytattatnak. Az illető rendeletek azonban oly titokban tartatnak, hogy azokról csak a legmagasabb rangú katonai személyeknek van tudomásuk.

Ujabbak. Berlinben miniszterváltásról beszélnek. Az elnökséget Bismark-Schönhausen fogja átvenni. A „Berl. A. Ztg.“ szerint Poroszország nem szűnik meg Kurhessen elleni fellépésével mindaddig, míg az 1831-i alkotmány vissza nem lesz állítva.

— A montenegróiak és felkelők e hó 19-én este megtámadták Zubzit. Egész éjén át élénk tüzelés folyt. A trebignei lakosok oda tödültek, hogy az ott levő katonasággal egyesüljenek.

— Athéne, maj. 17. A közbocsánat kiébb terjesztetett. A kamarák ma megnyitattak. Elliot ideérkezett.

— Mostar, maj. 21. Dervis basa a dugai szorosan megverte a montenegróiakat és felkelőket; az esetek közt van Jovan Bacievich bagnarji vajda is. Dervis basa bevontul Niksicbe. A montenegróiak Zubzi elleni támadása visszaveretett.

— Uj-York, maj. 10. Miután a különszövetkezetek Williamsburgot kiűrtették, M' Clellan tábornok egész a Chikahomini folyóig üldözte őket. Westpoimben

20 mérföldnyire Williamsburgtól Franklin tábornok vezérlete alatt, 20,000 unionista szállott ki. Azt hiszik, hogy az unionisták elvághatják a különszövetkezetek visszavonulását Richmond felé. M' Clellan végrehajtotta az egyesülést Franklinnal. A különszövetkezetek visszahúzódtak s átkeltek a James folyón.

— Veracruz, apr. 24. A francziák Orizaba megszállása után elenyomultak s több kis erődöt elfoglaltak. A soledadi egyezmény nem teljesítésének okaiul a francziák Juarez hadüzenetét, több franczia katona meggyilkolását, a Juarez általi háborgatást s az élelmi szerek szállításának elvágását hozták fel.

— Almonte tábornok kiáltványt bocsátott ki, melyben felhívja honfitársait, hogy Franciaország iránt teljes bizalommal viseltesse, s munkájának közre egy nemzeti kormány felállítására, mely a fejtelenségnek véget vessen, benlakók mint idegenek életének és vagyonának biztonságát szerezzen.

— Ellenben Juarez oly tartalmu rendeletet adott ki, melynél fogva a francziák által megszállott helyek ostromállapotba helyezetteknek nyilvánítottak s mindazon mexikóiak, kik visszamaradnak, honárulók gyanánt büntetettek. Az egyes államok kormányzóinak megtagadják, hogy guerillahadakat szervezzenek. A ki az elenségnek fegyvert vagy élelmi szereket szolgáltat, halállal büntetetik. A benlakó francziák a mexikói hatóságok oltalma alá helyeztetnek.

Távíratok tudósítás a bécsi börzéről

Május 24-kén: Nemzeti kölesön 83.80. 5 % Metalliques 70.85. Bank-részvény 837.—. Hitel-részvény 214.60. Váltó Londonra 132.75. Ezüst 131.50. Arany 6.33.

Május 22-kén: Urbéri kárpótlási kötvény: Magyarországi 72.75. Erdélyi 69.75.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

H I R D E T É S E K.

(603)

H I R D E T É S.

(1—3)

Alólírtak van szerencsése a n. érd. közönséggel tudatni, miszerint felsőbb jóváhagyás következtében, teljesen berendezett **gyógyszertárát Mocson** folyó évi majus hó 24-dik napján **megnyitotta**, magát a t. cz. közönség pontos szolgáltatása és kegyes pártfogása-ba ajánlván.

Rohonczy Zsigmond.

(602)

Eladó ház.

(3—3)

M. Váshelyt, piacos helyen, a szentkirályutcai 267 számú jó karban levő ház, tágas udvarral és kerttel szabad kézből örök áron eladó. Venni szándékozik részletes felvilágosítást nyerhetnek a ház-tulajdonos Erdélyi Lászlónál, ki egyszersmind biztos jövedelmet hajtó tiszletet is hajlandó a vevőre átruházni.

(452) 25/5 1862.

(7—7)

Valódi MOLL SEIDLICZ PORA,

mely a párisi műkiállítás arany-érmert nyert.

Középponti raktára a „Gólyához“ címzett gyógyszer-tár Bécsben, és egyedül az alább megnevezett raktárakban kapható.

Figyelmeztetés. Miután tapasztaltam, hogy az ugynevezett Seidlitz-por használati útmutatásokkal áruhatnak, melyek szóról szóra az enyim szerint utánozva, a közönség csalódására, még saját névalírásomat is viselik, s így módon azok külsőjéről néve saját gyártmányaimmal könnyen felcserélhetők lévén, bátor vagyok azért ezen hamisítások ellenébe óvást mindenkit azon megjegyzéssel figyelmeztetni, miszerint az ilyen-mű szereknek megkülönböztetése végett, minden általam készített skatulya Seidlitz-por saját óvó bélyegemmel van ellátva, s minden egyes por-adagot magába foglaló fehér papíron ezen esmeretlő-jegy „Moll Seidlitz-pora“ (Moll's Seidlitz-Pulver) víznyomáson látható.

Ara egy bépecsételt eredeti skatulyának 1 ft 25 kr. o. é.

Használati utasítással minden nyelven.

E porok számtalan, rendkívüli esetben bebizonyult gyógyhatásuknál fogva minden eddigelő ismert házi gyógyszerek közt bizonyára a legelső helyre méltatandók. A császari nagy birodalom minden részéből hozzánk beküldött több ezernyi házai részletes biz. nyilatványul szolgál, hogy azok rögzött dugulás, emésztetlenség és gyomorégés, továbbá görcsök, vesebetegség, idegbaj, szívdobogás, ideges felfajás, vértörődés, köszvény-szerű tagfájdalom, s végül hysteria, hypochondria, tartós hanyási inger stb. esetében a legjobb eredménnyel használtattak, s a legártalmasabb gyögyeredményt vívtak ki Ezen, már nagy csomaggá nőtt levelezés számtalan bizonyítványait tartalmazza azon szenvedőknek, a kik gyakran, miután az allopathiai és vizgyógyimódot használták, ezen egyszerű házi szerhez folyamodtak és egészségüket egyszerre és állandóan visszanyerték. Ezen elismerési iratokban a nép majd minden osztálya u. m. tanítók, kereskedők, közművesek, műészek, mezei gazdák, tanárok, hivatalnokok, katonák, sőt gyógyszerészek és orvosok is, valamint több oly mindkét némből való egyének képviselvek, a kiknél azelőtt a leghíresebb gyögyforrások a legkisebb könnyebbülést se idézték elő és a kik csupán a valódi Seidlitz-Porok rendszeres használata által lettek tökéletesen egészségesek.

Valódi minőségben kapható csupán csak

Kolozsvárt: RITTER Tr. özv. gyögyész. Továbbá Resztterczen: Szongot György. Sz.-Agóthán: Knall K. gyögyész. Déván: Büchler A. Brassóban: Jekelius F. Nagy-Szebenben: Müller gyögyész. M.-Váshelyt: Bucher M. Burdacs N.-Bányán: Haracek. Nagy-Károlyban: Schöberl. N.-Váradon: Jánky Antal. Segesvárt: Misselbacher. Szilagy-Somlyón: Orawetz A. Vajda-Hunyadon: Marschal. Zilahon: Harmath S. F.

A fennebbi czégeknek létezik még ezeken kívül a

norvégiai hegyekről való

valódi DORSCH-MAJHALZSIROLAI raktára is

Ara egy nagyobb üvegnek 1 ft. 80 kr. egy kisebbnek 1 ft. o. é.

Az üvegek el vannak látva védmarokkal és kimerítő használati utasítással.

Ez az egyetlen faj, mely minden töltés előtt vegytanilag megvizsgáltatik és czinkupakkal elzárt üvegekben küldetik el. — Ezen legtisztább és leghatályosabb majhalzsirolai faj a dorsch-halnak legkedvesebb egybegyűjtése és kiválasztása által van meggyerve, és egyáltalában semmi vegytani kezelés alá nem vonatott, hanem a bépecsételt üvegekben levő folyadék egészen épen és azon állapotban van, miként az élelmi természet által nyújtott. — E valódi Dorsch-majhalzsirolai Európának minden orvosi tekintélye által mint legjelesebb gyögyeszer a mell- és tüdőbajokban, scrophulus és rachitis, köszvény és csúsz, idült hörkület, szemgyulladás, ideg- és több más bajokban legsikeresebben alkalmaztatik.

MOLL A. gyögyész Bécsben, „zum Storch“, Tuchlauben.

(600)

Hirdetés fürdői vendégeknek.

(2—3)

Alólírt van szerencsém azon t. cz. közönséget, a kik a nyári fürdő-idényre **Homoród, Korond, Előpatak** és a többi Sz.-Udvarhelyhez közelebb eső fürdőkre itt átutaznak, értesíteni, hogy kereskedésemben mindennemű **toilette cikkek: hajkefék, fésűk, fog- és körömkefék, felszerelt borotválkozó szekrények, minden alaku tűkrök, mosdó szappanyok és illatszerek, továbbá utazó táskák, pénz-, levél- és szivar-tárczáik, egy szintén mindennemű öntöttvas-, porcellán-, fa- és bőrből készült ajándékos cikkek, díszkötetű ima- és emlékkönyvek nagy választékban és a legutányosabb áron szolgáltatnak.**

A szellemi élvezetről is gondoskodva van, miután kölesnkönyvtáromból havonkénti 1 ft előre fizetés és az illető biztosíték letétele mellett a legújabb magyar és német regény- és költeményeket lehet olvasás végett megkapni.

Sz.-Udvarhely, majus 16-án 1862.

DOBRAJ NÁNDOR.

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárt, **Wittich Józsefnél** Maros-Váshelyt, **Dobraj Nándornál** S.-Udvarhelyt, **Barthos Domokosnál** S.-Szentgyörgyön kapható:

NÖVENDEK IFJUSÁG IMAKÖNYVE.

Hithen megerősödött protestáns fiak és leányok számára írta **Medgyes Lajos.**

Ara: nyomtató velin papíron, bőrbé kötve, tokkal, 1 ft.

Díszkiadás, író-velin, bőrbé kötve arany metszéssel, tokkal 1 ft 50 kr.

Györke állatországa.

II-ik bővített kiadás, számos képekkel 8-ad rétt, 120 lap, kötve ára 60 kr.

Kukliné Prédikációi.

Néhai **KUKLI JÓNÁS** hátrahagyott irataiból összeszedte **KUKLI JERÉMÁS.** Ára 1 ft. 20 kr. o. é.

TARTALOM: Bővezetés. 1. Prédikáció. Kukli uram egy jó barátjának ötven forintot kölcsönözött. 2. Préd. Kukli uram egy jó barátjának egy kávéházban mulatott s „anyanyi pipafüstöt hozott haza, a mennyitől egy tisztességes asszony éppen megfúlhat“. 3. Préd. Kukli uram néhány jó barátjával a „három rózsánál“ talált vacsorálni. 4. Préd. Kukli uram az ágyból kúlik fel, hogy Kapornyait az örhelyről kiváltsa. 5. Préd. Kukli uram éjjelutánig az ebédőben mulatott egy jó barátjával. 6. Préd. Kukli uram az esernyőt odadta egy ismerősnek. 7. Préd. Kukli uram az ellen talált szót emelni, hogy ebédre ne főzzenek puliszkát, hanem vagy sült legyen vagy valami tésztát. 8. Préd. Kukli uram békült a „kaszinoban“, Kukliné asszony méltatlankodik is kandi is. 9. Préd. Kukli uram a „zöld sípkához“ szekerezett Kapornyáival. 10. Préd. Kukli uram ingombjairól. 11. Préd. Kukliné asszony azt tanácsolja: „jó volna a lelkem anyámat rábírn, hogy lakjék velünk“. 12. Préd. Kukli uram kisé későskén találván haza jöni, csak kúrikol vele, hogy ezután külön kapukolesot csináltat magának. 13. Préd. Kukliné asszony édes anyjánál volt látogatón; Kukli uram pedig ezen örvendetes alkalommal estélyt adott. 14. Préd. Kukliné asszony úgy véli: ideje volna már a gyermekek számára nyári ruhát készíttetni. 15. Préd. Kukli uram megint kéőre jött haza; Kukliné asszony előbb méltatlankodik, dühöng; majd olvadoz. 16. Préd. Keresztelni kéne s Kukliné asszony keresztapákat válogat. 17. Préd. Kukli uram az ellen merésztelt volt szót emelni, hogy a szobaföldet nem kéne oly gyakran súroltatni. 18. Préd. Kukli uram sétálni ment a feleségével s egy nőszemély még pedig Kukliné asszonytól fiatalabb (és szebb) nőszemélyt kösön neki. 19. Préd. Kukliné asszony úgy véli, hogy „szép volna, ha egybekelésök névnapját fenttarthaták“. 20. Préd. Kukliné asszony egy új kereskedelmi cikket fedezett fel. 21. Préd. Kukli uram a menyegző emlékére adott ebédet nem úgy viselte magát, mint „egy férjhez illik“. 22. Préd. Kukliné asszony „akkor találta vol kihuzni a lábát a házából és elmenni vásárolni“, a mikor Kukli uram ebédre jött haza, s mivel a háziasszonyra sokaszkát kellett várakozni, férje ura ezen „eljárás“ ellen szót talált volt emelni. 23. Préd. Kukliné asszony csak azt akarja tudni, hogy a nyáron mennek-e fürdőre? 24. Préd. Kukli uram megdöbbent az úton nem úgy viselte, mint egy tisztességes férjhez illik. 25. Préd. Kukli uram „gorombáskodásairól“. 26. Préd. Kukliné asszony színlelő. 27. Préd. A svábhegyi fatunka. 28. Préd. Kukliné asszony megunta Budán s rendkívül ohajtana „egy kicsit Béche is felrúdulni“. 29. Préd. Kukliné asszony haza indult. A Kukli uram „szivelen-sége“, miszerint nem akart felesége számára Drezdából „holmi apróságokat becsapni“. 30. Préd. Kukliné asszony haza érkezett, de a ház (természetesen „fenekestől fel van fordulva“. Kukli uram önévedelem gyanánt egy könyvet ragad s olvasni kezd. 31. Préd. Kukliné asszony különböző tervekkel áll elő; alant kezd, majd feljebb emelkedik, majd megint alusszik, míg végre a „paradicsomba“ jut. 32. Préd. Kukliné asszony újra magát a paradicsomban. Eszeveszi, hogy pöcögér jár a konyhába. Nagyon is illendőnek találja, hogy Kukli uram „ékipázt“ állítson. 33. Préd. Kukliné asszony értekezik a szolgálókról általában, különösen pedig arról, hogy milyen gyalázatosan viselte magát Kukli uram ezeltől tíz évvel. 34. Préd. Kukliné asszony keservesen panaszkodik, hogy Kukli uram visszahát néje bizalmával. 35. Préd. Kukliné asszony megtudta, hogy Kukli uram a Tisza szabályozási tervébe beállott. 36. Préd. Kukliné asszony gyanítván, hogy Kukli uram végre-nedeleit készített, „csak mint felesége“ ohajtana tudni, hogy őt illetőleg miképp rendelkezett. 37. Préd. Kukliné asszony úgy hallotta, hogy Kukli uram biliárdozásra állta magát. Utolsó Prédikáció. Kukliné asszony meghalt; a vékony cipők tragédiája. Utóirat.

Ugyancsak **Stein Jánosnál** előfizethetni:

a Pesten **RÁTH MÓR-nál** megjelenendő

HUGO VICTOR

„NYOMORULTAK“
című világhírű regényére 3 o. é. fttal